

Lukács László

AZ ÜNNEP SZEREPE ÉLETÜNKBEN

I. Az emberi ünnep

1. Az ünnep az időszámításban

A latin *fe*sta (tsz.) szót az európai nyelvek többsége átveszi: *fe*sta az olaszban, *fi*esta a spanyolban, *fête* a franciában, *Festtag* a németben, *fe*ast az angolban. A *festus* szóból ered tehát: „szilárd” nap. A régi kultúrák emberei a hónapok és az évek körforgásában olyan szilárd napokat kerestek, amelyekhez hozzáigazíthatták a maguk időszámítását, s ennek megfelelően rendezhették be életüket is. Az ünnepnapok a legkülönbözőbb pontokhoz igazodtak: a csillagok járásához, a napfordulóhoz vagy a hold változásaihoz, a tavasz vagy a nyár kezdetéhez, az aratáshoz vagy egy-egy közösség életének egyéb, rendszeresen ismétlődő eseményéhez. Így alakultak ki minden népnek a maga viszsztatérő ünnepei, „pirosbetűs napjai”, amelyek rendet és ritmust adtak az életüknek, tagolták a kalendáriumot.

Az ünnep azonban messze több, mint ilyen rendező naptári elv. Az egyik közkeletű meghatározás szerint a munka teszi az embert emberré. Méltán hozzátelhetjük: az embert az ünnep teszi emberré. Az az igazi ember, aki ünnepelni is tud. Csak az nem válik rabszolgájává a munkának, az nem idegenül el önmagától és a világtól, akinek ünnepei vannak. Az ünnep jelentősége messze túlmutat a hétköznapokon, magán az emberen is, hiszen az ember lényegét nem érthetjük meg csupán egyedül az emberből.

2. Munka és ünnep

Munkának és ünnepnek megfelelő arányban kell állnia egymással. Időbeli elosztásában éppenúgy, mint belső tartalmában az egyensúly elbillenhet az ünnep irányában, de a munka irányában is.

Az ünnep irányában: a középkor vége tájt az év jelentős része ünnep volt, annyira, hogy ez már „a termelés rovására ment”. Aztán, hogy a munka folyamatosságát biztosítani lehessen, az egyház csökkenteni kezdte az ünnepek számát. A keleti kultúrákban a tétlen szemlélődés került túlsúlyba évezredek keresztül, s ennek hatását ma is érezhetjük.

De más módon is hamissá válhat az ünnep. Az öszövétségben a próféták újra meg újra kemény kritikával fordulnak az ünnepeket meghamisítók ellen. Izajás próféta ilyen szavakkal ostromozza a csak külsőséges, álszent ünneplést:

„Újhold, szombat és ünnepi összejöveteleitek... hogy tűrjem tovább ünnepeiteket? Újholdjaitokat, zarándoklataitokat egész szívemből gyűlölöm, terhemre lettek. Már belefáradtam, hogy elviseljem őket. Ha kiterjesztitek imára kezeteiket, elfordítom szememet. Akármennyit imádkoztok is, nem hallgatok oda, mert a kezetek csupa vér“ (Iz 1,13-15).

A próféta kritikája egyértelmű: hamis az ünnep, amelyik elvonatkozik a hétköznapok valóságától: amelyik akár a mámorba feledkezik, akár szenteskedve anélkül próbál kapcsolatot keresni Istennel, hogy ennek következményeit a mindennapi élet valóságában érvényesítené. A próféták az Úr nevében haragos ítéletet mondanak mindazok fölött, akik az ünnep külsőségeit megtartják ugyan, de a lényegét nem fogadják be a szívükbe.

De nemcsak az ünnep mehet a munka, az élet rovására, hanem a munka is eluralkodhat az ünnepen. Korunkat elsősorban ez a károsodás érte. Teljesítmény- és birtokláscentrikus századunkban szerte a világon jellemző körtünet az, hogy a ma embere túlhajszolja az életét.

A közelmúlt években Európa-szerte általánossá lett a szabad szombat bevezetése – de az emberek egyáltalán nem lettek tőle pihentebbek, kismultabbak, derűsebbek, a családok élete sem vált ezáltal harmonikusabbá. A legtöbben így is végigdolgozzák a szombatjukat-vasárnapjukat. Megnövekedett ugyan a szabadidő a modern ember életében, de ezek a szabadidők csupán heti pihenőnapok vagy munkaszüneti napok lettek. A jóléti társadalom igényli tagjaitól a kemény munkát, a hasznos termelést. Ennek fejében jól is tartja dolgozóit, gondoskodik az állampolgárok jólétéről, pihenéséről és szórakozásáról, hogy annál többet termelhessenek számára. Rafinált, hatalmas iparággá nőtt a szórakoztatóipar, a világhívtá lett turizmust kiszolgáló idegenforgalommal együtt: gondoskodnak a szabadidő kellemes eltöltéséről – s mellesleg a hétköznap megkeresett jövedelem elköltéséről. Mindennek ellenére az ünnep elveszítette jelentőségét az életünkben – korunk embere elfelejtett ünnepelni.

„A művészet nem az, hogy meg tudunk-e rendezni egy ünnepet, hanem hogy találunk-e olyanokat, akik örülnek neki.“ Ezt a mondatot Nietzsche írta le a múlt században. Úgy látszik, már akkor is gond volt, vajon az ember képes-e örülni az ünnepeinek. Mert szükségünk van ugyan a testi-lelki pihenésre, felfrissülésre, de az önmagában nem több, mint ha egy autót feltöltenek üzemanyaggal. Az ember jogosan igényli a szórakozást, de ha ezzel csak az „időt múlatja“ – ahogyan régi magyar jelentésében használták a szót –, akkor nagyon könnyen ember-alattivá válhat. Akinek egyetlen „kikapcsolódása“ a diszkó, a hobbikert, a – bármilyen szép címszó alatt folyó – fecsegés vagy iszogatás, az sohasem kapcsolódik ki igazán a hétköznapok világából, nem jut le a felszínről az emberlét életadó mélyéig.

3. Az ember és ünnepei

Az ünnep tehát nem pusztán pihenés vagy kikapcsolódás. Jelentősége ennél sokkal több: az ember tartalmas, igazán emberi életének egyik biztosítója.

József Attila a munkásosztály nevében szól, de kérése az ember legmélyebb vágyát fejezi ki:

„Emeljétek föl szívünket! Azé,
aki fölemeli.“

(A város peremén)

Ki és hová emelje föl a szívünket? A pap így szól hozzánk a szentmisében: „Emeljük föl szívünket!” – s erre mindnyájan válaszoljuk: „Fölemeltük az Úr-hoz.“

Az igazi ünnep az Úrhoz emeli föl a szívünket. Az ember létéhez szorosan hozzátartozik az, hogy ki tud lépni jelenének, az itt-és-most-nak börtönfalaiból, hogy „a békés szemlélődésig eljutva, felfokozottan élje át a világ egészét és önmaga mélyeit“ (Karl Kerényi: Vom Wesen des Festes, 65. l.). Az ünnep emelkedett s fölemelő békéje hozzásegít ahhoz, hogy meglássuk a mi életünk és a világ létének értelmét, hogy bátorságot merítsünk életünk elvállalásához, hogy szembenézzünk az élet mély fájdalmaival és rátaláljunk igazi örömeire. Irányt mutat az élethez és a munkához, erőt és vigasztalást ad a folytatáshoz: olyan hegycsúcs, ahonnan gyönyörű kilátás is nyílik, de ahonnan áttekinthetővé is válik a laposabb hétköznapi táj.

Régi kultúrák ünnepléseiben csaknem mindenütt ott találjuk a színházat. Az ünneplő (szórakozó!) emberek összegyűlnek, s „a világot jelentő deszkákra“ kiállnak a színészek, hogy eljátsszák az embert: sorsának történéseit, tragédiáit és örömeit. Lehetőséget adnak a nézőknek, hogy munkájukból visszalépve, megfelelő távlatban, egészben lássák a világot maguk körül: belepillanthassanak saját létük, lényegük mélyeibe, választ adhassanak életük alapvető kérdéseire: honnan van és mire jó a világ, mire vagyok benne én és mire a másik, s végül mit is tudunk kezdeni egymással?

A léttel való találkozás megtisztító és fölemelő élmény: katharzis. De egyben az öröm forrása is. A színház mellett a tánc, a dal, a költészet is lényeges megnyilvánulásai az ünnepnek: az ünneplő ember öröme fejeződik ki bennük.

Az ember történelemben él és társas lény. Ünnepei tehát rendszerint történelmi eseményekhez kapcsolódnak az emlékezés által. Ezen keresztül néz vissza saját, talán személyes, családi múltjának, vagy nemzeti történelmének fontos eseményeire. Emlékei életre kelnek a jelenében, és előre mutatnak a jövőbe: kritikus önreflexióban tekinti át saját lényegét, majd tervezve, reményekkel teli fordul a jövőbe.

Persze csak arra a múltra érdemes visszatekinteni, amelyik élő valóságként ható erő a jelenünkben és a jövőnkben is. Babits Mihály Petőfi koszorúi c. versében a szabadságharc felszínese, hazug ünneplését ostorozza (1923-ban!):

„Hol a szem, szemével farkasszemet nézni?
Ki meri meglátni, ki meri idézni
az igazi arcát?”

Ünnepe vak ünnep, s e máj napoknak
szűk folyosóin a szavak úgy lobognak,
mint az olcsó gyertyák."

Az ünnep utolsó lényeges vonása, hogy az ember sohasem ünnepelhet egyedül. Társas lények vagyunk, s az ünnep mindig valami kitágult és bensőséges együttlétet teremt közöttünk. A közös ünneplésben nemcsak a létnek, hanem az egymásért-létnek az értékét is fölfedezzük és megerősítjük. Arany-szájú Szent János így határozza meg az ünnepet: „Ubi caritas gaudet, ibi festi-vitas” (ahol a szeretet örül, ott van ünnep).

II. A keresztény ünnep

Önmagunkon fölülemelkedni, a valóság mélyeire látni, egymásra rátalálni, igazi örömré és szabadságra eljutni: nem lehet az immanens, véges világnak a keretein belül. Ünnepelni csak úgy lehet, ha az ember ki tud lépni világának határain, és oda tud állni Isten elé. Az ünnep legmélyebb lényegében „szent nap” (id-nap, ahogyan a magyar „ünnep” szó eredete gyönyörűen utal rá); így is körülírhatnánk: üdvösséges napunk.

A vallástörténészek szerint az ünnepnek kezdettől fogva transzcendens és átfogó jellege volt az emberiség életében. Benne ölt szimbolikus alakot az, ami a mindennapjainknak megadja az értelmét. Platón remekül fogalmazza meg egyik dialógusában: „az istenek megszánták a munkára teremtett embert, és megalkották a visszatérő ünnepek sorát, hogy felüdítsék fáradságából. Nekik ajándékozták a Múzsákat, és vezetőjüket, Apollót, meg Dionysiuszt, hogy az istenek ünnepi társaságában töltekezve újra kiegyenesedve és emelkedetten járhassanak.” A keresztény kultúrkörben pedig Szent Atanáz így fogalmaz: „Nekünk, akik ezen a földön élünk, az ünnepek akadálytalan átmenetet jelen-tenek a túlvilági életbe.”

Az ünnep kiteljesedése a kultusz, az istentisztelet. Az ember hálás örömmel tekint teremtő Istenére, az Ő szemével tekinti át létének alakulását, s az Ő segítségét kérve bizakodón indul neki jövőjének. Ha az ember elveszíti isten-hitét, akkor elfelejt ünnepelni, s ezzel az egyik legfontosabb ember-alkotó erő sorvadásnak indul az életében.

Melyek tehát a keresztény ünnep összetevői?

1. A kontempláció

Az ünneplő ember meghatottan, csodálkozó hálával és örömmel belecsön-desül a létbe. Hérakleitosz szerint: „belehallgat a valóság mélyeibe”. Ennek természetesen legelső feltétele a külső nyugalom megteremtése: a munkaszünet, a megpihenés a hétköznapi hajsza után. Nem elég azonban csupán a test felfrissülése: a léleknek is el kell nyugodnia. Csak így válhatunk figyelmissé a finomabb, bensőbb, rejtettebb, távolabbi valóságok iránt. A magunk zárt rend-

szeréből, gondolkodásából, érzelmvilágából ki kell emelkednünk ahhoz is, hogy észrevegyük a másik embert a maga sajátos, öntörvényű világában, s magunkfelelten rá tudjunk figyelni. — Az Úr napjának megszentelésére előírták az egyházban is, hogy ünnepnap tilos „szolgai munkát” végezni. Ez a parancs azonban egyáltalán nem csupán a pénzkereső fizikai munkát tiltja. Nehéz volna pontosan meghatározni, milyen munkával szegjük meg ezt a törvényt: talán az íróasztal mellett dolgozva, talán a házban vagy a ház körül foglalatosskódva, de hajszolt munkával töltjük el gyakran az ünnepnapokat is, s ezzel vétkezünk önmagunk, az ünneplő közösség, az ünneplő világ, maga az ünneplő Isten ellen.

A kontempláció két irányban indul el az elcsöndesülő és a világra érzékennyé váló emberben: rácsodálkozik a tárgyi világ szépségeire, az emberek jószágára, de aztán mindezen túlnéz, és meglátja a teremtő Isten végtelenjét.

A költészet számtalan példával szolgálhat erre a csodálkozó, kontemplatív magatartásra, amely a maga lét-igenlésével a tiszta imádás kezdete lehet. Hadd idézzünk két verset:

„ . . . úgy állok a csöndes tájban, esengő
szilfa gyanánt, s mint szőlőindák és venyigék, úgy
fon körül édes játszódásaival ma az élet . . .

mint szent erdő, állsz te, világunk léte, előttem,
s szólok, emeljen bár fejszét, ki csiszolni kíván, én
boldogan élek benned.”

(Hölderlin: A szabadnap. Ford. Rónay Gy.)

„Állani, némán, mint a Mátra,
Nem nézni előre, se hátra.

Nem erőlködni befelé sem,
Csak bámulni a létezésen,

A parttalanban elmerülni
És úszni benne és örülni

Az egyetlen csodának: annak,
Hogy valamik, valakik v a n n a k . . .”

(Sík Sándor: Mint a Mátra)

A teremtett világban elgyönyörködő ember boldogan ad hálát a viláagért, saját léteért:

„Uram, mi Urunk, milyen csodálatos
széles e világon a te neved!
Bámulom az eget, kezéd művét,
a holdat és csillagokat, amiket te alkottál . . .”

(8. zsoltár)

Az ószövetségi valláson belül az ünneplő nyugalmat a szombat törvénye határozta meg. Az ünneplő ember mintaképe maga az ünneplő Teremtő volt, aki munkája végén megpihent, hogy örüljön alkotásának: „Isten a hetedik napon befejezte művét, amit alkotott. A hetedik napon megpihent munkája után, amit végzett. Isten megáldotta és megszentelte a hetedik napot, mert azon megpihent egész teremtő munkája után” (Ter 2,4). „Az ünneppben válik láthatóvá Istennek a teremtett világra irányuló hatalmas ereje, amellyel megsemmisíti a zűrzavart, és átjárja a világot áldásával” (Otto–Schramm: Fest und Freude, 63. l.). Az embert az emelheti fölébe a munkájának, hogy ilyen „szombati” ünneplő nyugalommal, az alkotás örömeivel tud gyönyörködni nemcsak saját művében, hanem az egész teremtett világban és a teremtő Isten szépségében.

De nem pusztán a tárgyak gyönyörködtetik el az embert. Isten nemcsak teremtő Úr, hanem a kinyilatkoztatás Istene is, aki megszólított bennünket. A kontemplatív, elcsöndesülő ember ünnepe akkor válik igazán teljessé, ha odahallgat Istennek hozzá intézett szavára. Már az ószövetségben is az ünnep nem pusztán a csöndes visszavonulás ideje volt, hanem összegyűltek az Úr ígéjének hallgatására: hálás emlékezéssel fölidézték, milyen nagy dolgokat tett velük az Úr. Ahogyan a gyerekek örül, ha mesét hallgathat szüleiktől, az ember ünnepi örömét az teszi teljesebbé, hogy nem mesét, hanem igaz történetet hall Istenről, s ez minden mesénél szebb valóságot tár eléje.

2. Sacrum commercium

Az ünnep megalkotója tehát voltaképpen Isten: ő a kezdeményező fél, s az ember csupán válaszol az őt megközelítő Istenre. „Szent csere” játszódik le: az ember örömmel ad hálát Isten hatalmas szeretetéért, emlékezve az Ő nagy tetteire. A lét ajándék, amelyet szeretetből kaptunk a szeretet Istenétől. Ez az ajándék személyesen nekem, nekünk szól, s ez biztosságot és reményt önt belénk, de megszabja életünk irányát is. Ez a hálás öröm kizárja a káoszt az ünneplő ember életéből: megóvja attól, hogy keserűségbe vagy kétségbeesésbe sodorják az életét fenyegető veszedelmek.

Az ünneplő ember Istenre tekintve, az Ő hatalmas szeretetét megtapasztalva nyugodtan rábízta magát, és ezért nem veszíti el reményét. A vértanúk szenvedéstörténete világító példaként bizonyítja ezt a rendíthetetlen, a hitből táplálkozó optimizmust. Bármilyen iszonyatos kínokat szenvednek el, bármilyen igazságtalanságok történnek is velük, soha egyetlen egynek az ajkáról sem hangzik el vád vagy gyűlölet az emberek gonoszsága, a világ értelmetlensége ellen, vagy akár keserű panasz a mindenható Isten ellen. Mindvégig az Isten iránti hálás öröm járja át őket, mert bármilyen szörnyűségek eshetnek is meg ezen a világon, a végső szó mégiscsak a szereteté, tehát az öröme. Példájuk láttán bennünk, csetlő-botló kisemberekben talán ugyanolyan gondolatok támadnak, mint Babits Mihályban, aki megható-gyönyörűen fohászkozik a vértanú Szent Balázshoz:

„Segíts! Te már mindent tudsz, túl vagy mindenem,
okos felnőtt! Te jól tudod,
mennyi kínt bír az ember, mennyit nem sokall
még az Isten jósága sem,
s mit ér az élet . . . S talán azt is, hogy nem is
olyan nagy dolog a halál.“

(Balázsolás)

Ezért természetes, hogy a teremtett világot és a teremtő Istent ünneplő ember szemhatárába belefér még a halál ténye is. Az egyház egyik legszebb ünneplő imája Assisi Szent Ferenc Naphimnusa. Miután az egész teremtett világon végigmegy, sorra elgyönyörködve a szélben és napban, jó és rossz időben, tűzben és vízben, nappalban és éjszakában, s mindez arra indítja, hogy hálás szívvel magasztalja Istent, végül áldottnak mondja még „testvérünket, a testi halált“ is. Ez is beletartozik a világ rendjébe, s ez sem indokolja senki számára azt, hogy elveszítse a hitét a boldogságban, és reményét a jövődő beteljesedésben.

Az istentisztelet azonban nem egyszerűen az igazságosság alapján kijáró köteles hódolat valami magasságbeli istenségnek, hanem a szeretet válasza Isten megtapasztalt szeretetére. Dialógikus folyamat: a szeretet párbeszéde indul meg benne. Nem valami rabtartó nagyhatalom előtt hétrét görnyedve alázkodik meg az ember a kultuszban, hanem a szeretettől megérintve hálás örömben nyílik meg, és boldogan válaszol az őt megszólító Isten szeretetére.

Jézus egyik leggyakoribb és talán legtalálóbbs hasonlata a túlvilági boldogságról a menyegzős lakoma képe. A mennyei lakomára meghívott ember az Ünnepre kap meghívást, s aki erre igennel válaszol, azt maga a Gazda fogja kiszolgálni. Századunk egyik legművesebb költője, Kosztolányi Dezso nagyon is ennek a világnak értékei és örömei között élt. Mégis, életének egy ihletett pontján, a kegyelmi megérintettség pillanatában, egész életét áttekintve megsejti Istennek ezt a szeretetvendégségét:

„Bizony ma már, hogy izmaim lazulnak,
úgy érzem én, barátom, hogy a porban,
hol lelkek és göröngyök közt botoltam,
mégis csak egy nagy ismeretlen Úrnak
vendége voltam.“

(Hajnali részszegség)

Ez a mennyei vendégség az ünnep alapja és háttere – és az erre válaszoló ember az, aki a szó keresztény értelmében ünnepelni tud.

3. Liturgia

Az ember istentisztelettel próbálja kifejezni hálás örömét. Végessége és bűnei azonban megakadályozzák e legnemesebb törekvésében is: a vallástör-

ténet ámulatba ejtő s egyben elretentő példákkal szolgál, milyen iszonyatos erőfeszítéseket tettek arra, hogy kiesdjék az istenek kegyeit, megszabaduljanak bűneik terhétől, kifejezzék hálájukat és hódolatukat.

Isten szeretetére az ember egymaga még méltóan válaszolni sem képes, ezért még ebben is segítségére siet. A Krisztusban megtestesült Isten Fia az egyetlen ember, aki teljesen viszonzni tudja Isten szeretetét az emberek iránt. Benne dicsérheti Istent a legteljesebben az ünneplő ember.

Krisztus a maga életáldozatával dicsőítette meg az Atyát, és egész életét adta oda viszonzásul a Tőle kapott szeretetért és életért. Ez az Ő „liturgiája”: a szeretetben való engedelmesség a kereszthalálig. Halálának és feltámadásának titkát az Eukarisztiában hagyta ránk. A keresztény liturgia Krisztushoz kapcsolódik, és középpontjában az Eukarisztia áll. Az egyház nagy hálaadó imádsága a misében Krisztus életimáját folytatja a történelem végéig. A keresztény ember életében a vasárnap ezért az „Úr napja”, a feltámadás ünnepe. Isten örök, hatalmas liturgiája folytatódik tovább a szentmisében — Krisztus életáldozata jelenül meg az Eukarisztiában. A világra kiáradt hatalmas isteni szeretet nyomán kelt istenemeri öröm visszhangzik tovább.

Az egyház minden tagjának életre szóló feladata, hogy föl tudjon nőni az Eukarisztia titkának megértéséhez, és egyre hálásabban, örvendezőbben, egyre krisztusibb szívvel mondhassa belé a maga odaadását is.

4. Sacrum convivium

Az egyház az Eukarisztiát ünneplő közösség. Tanúságot tesz a feltámadt Krisztusról, s ezáltal építi tovább önmagát, és teszi jelenvalóvá Őt a világban. A „szabbat” a hetedik nap, amikor Isten megpihent. De egyben az első nap is, az új teremtés első napja, amikor megszületik a Krisztusban újjáalkotott ember. Ez az ünneplés csak együtt, közösségben történhet. Az egyház „gyülekezet”: a Krisztus iránt szeretetre gyulladt, hívő emberek közössége, s e közösség akkor látható a legelevenebben, ha valóban összegyűlik, hogy bemutassa az Eukarisztia áldozatát, s egygé váljék nemcsak Krisztussal, hanem embertestvérével is. „Szent együttlét”-nek nevezi az egyház a szentmisét. De ez nemcsak Istennek és embernek, hanem az Istennel kiengesztelődött embereknek egymás iránti megnyílása, egymással való együttléte is. „Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, nemde a Krisztus vérében való részesülés, s a kenyér, amelyet megtörünk, nemde a Krisztus testében való részesedés? Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből részesülünk” (1Kor 10,16-17).

Az Eukarisztia a kiengesztelődött és a kiengesztelődésre mindig újra kész emberek áldozata: tudják saját gyöngeségüket, napról napra küszködnek önmagukkal, de újra és újra megmártóznak Krisztus irgalmasságában, és újra kiengesztelődve egymással, rányílnak az Atya szeretetére.

A keresztény ünnep a feltámadás öröméből, „Krisztus evangéliumából” nő ki, s átjárja hétköznapjainkat is. Nem tudnánk ünnepelni, ha nem volna örök

ünnepe Istennek a Szentháromság életében, s ha a mi ünnepeink nem ebből az örök ünnepből adnának ízelítőt: szentségi módon jelzik, de egyben meg is jelenítik. A szentmise nem egy szűk órára kapcsol ki a hétköznapból. Ünnepi öröme egyre jobban átjárja életünket. A világ a beteljesülés, Krisztus végső uralma, a szeretet örök öröme felé tart. Az egyház: Isten ünneplő, mégis vándorúton járó népe, ezt a végső boldogságot jeleníti meg, s ehhez segíti napról napra közelebb az emberiséget.

Felhasznált irodalom:

B. Casper: Alltagserfahrung und Frömmigkeit, Herder 1980. — M. Eliade: From Primitives to Zen, Collins 1967. — B. Häring: Frei in Christus, Herder 1980. II. Band. — E. Otto—T. Schramm: Fest und Freude, Kohlhammer 1977. — J. Pieper: Leisure the Basis of Culture, London. — Pieper: Zustimmung zur Welt, Kösel 1963. — Liturgie in der Gemeinde, Paderborn 1965.

András Imre

KORSZERŰ SZABADIDŐ: EMBERIBB EMBERRÉ, KERESZTÉNYIBB KERESZTÉNNYÉ LENNI

A dolgozók részére világszerte törvény biztosítja a pihenéshez való jogot, lehetőségét pedig a szabadidő adja meg. A több szabadidő a pihenésen túl lehetőséget teremt arra is, hogy az egyes ember testi ereje mellett lelki energiáit is megújítsa, helyreállítsa a munka egyoldalú megterhelése után a testi-lelki mivoltának megfelelő harmoniát. De lehetőséget ad arra is, hogy a hívő megtalálja annak módját: hogyan alakítsa ki a modern munkafeltételek között az eredeti bűn óta a munka büntetésével sújtott, de a megváltás által az Isten teremtő munkájának folytatására meghívott ember munkás-öntudatát. Ezeket a „szabadidő-lehetőségeket“ kívánjuk megvilágítani.

A szabadidő konkrét magyar valóságát az 1976/77-es hivatalos társadalomstatisztikai felmérés rajzolja meg. (Időmérleg I-II. A magyar társadalom életmódja az 1976/77. évi időmérleg felvétele alapján. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest 1982.) A kutatás szerint az időt, amely fölött többé-kevésbé szabadon rendelkezünk, úgy kapjuk meg, ha a nap 24 órájából levonjuk a kötött időt: a foglalkozásként végzett munkát, a közlekedést, háztartással kapcsolatos munkát, a gyermekek nevelésére, gondozására, továbbá a fiziológiai szükségletek (alvás, evés stb.) kielégítésére fordított időt. A kötött időben végzett tevékenységek általában kötelességek, de a kötelességszerűen és a szabadon választott tevékenység között nincs mindig éles határ. Pl. a kertészkedés lehet kikapcsolódás, de lehet jövedelemkiegészítő tevékenység is. A tanulás is lehet kötelesség, de lehet szabadon választott művelődés is.